شينجياڭداعى ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ادامدىق ۇقىعى زاڭ بويىنشا قامتاماسىز ەتىلدى

(باسى 1 - بەتتە)

بۇقارانى جۇمىستانۋ شەبەرلىگىن ۇيرەنۋدەن، ەكونوميكالىق شارت - جاعدايدى جاقسارتۋدان، ٴوز دامۋ قابىلەتىن جوعارىلاتۋدان باس تارتۋعا الجاستىردى.

كۇردەلى دە قاتاڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ كۇرەسى جاعدايى مەن ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ كۇشتى ٴۇنى الدىندا، شينجياڭ حالىققا جاۋاپتى بولۋدى نەگىز ەتىپ، حالىقارالىق قوعامنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋداعى جانە ۇشقىرلىقتى الاستاۋداعى تاجىريبەلەرىنەن ۇلگى الۋ نەگىزىندە، «بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ الەمدىك لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ ستراتەگياسى»نا بەلسەندىلىكپەن ٴۇن قوسىپ، از ساندىعى اۋىر زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك قىلمىستارىنا زاڭ بويىنشا سوققى بەرۋگە دەن قويۋمەن بىرگە، قاينارىنان جونگە سالۋعا دا باسا ٴمان بەرىپ، شينجياڭنىڭ ٴىس جۇزىندىگىمەن ۇشتاستىرىپ، كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ - باۋلۋدى قامتىعان ٴبىر قىدىرۋ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ شارالارىن زاڭ بويىنشا قولدانىپ، لاڭكەستىكتىڭ، ٴدىني ۇشقىرلىقتىڭ تۋىلىپ، ورشۋىندەگى توپىراق پەن شارت - جاعدايىن كۇش سالا جويىپ، لاڭكەستىك ارەكەتتەردىڭ كوپ تۋىلۋ، ٴجيى تۋىلۋ جاعدايىن ٴونىمدى تەجەپ، قوعام ورنىقتىلىعىن ٴونىمدى قورعاپ، وركەنيەتتىڭ تومەنگى شەگىن قورعاپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تىرشىلىك ۇقىعى، ٴومىر ٴسۇرۋ ۇقىعى، دامۋ ۇقىعى سياقتى نەگىزگى ۇقىقتارىن ەڭ جوعارى شەكتە قامتاماسىز ەتىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ كۇرەسىنىڭ ماڭىزدى كەزەڭدىك جەڭىسىنە قول جەتكىزدى، ٴوڭىر مەن حالىقارالىق لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ كۇرەسىنە دە بەلسەندى ۇلەس قوستى.

شينجياڭ باستان - اياق زاڭمەن جونگە سالۋ تۇعىرىن بەرىك ۇستاپ، نەگىزگى زاڭنىڭ، زاڭداردىڭ بەدەلىن باتىل قورعاپ، ماسەلەنى زاڭمەن جونگە سالۋ ويىمەن جانە زاڭمەن جونگە سالۋ تاسىلىمەن ٴبىر جاقتى ەتۋگە تاباندى بولىپ، شىندىقتى نەگىز، زاڭدى ولشەم ەتىپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ قىزمەتىن زاڭ بويىنشا ىلگەرىلەتتى. «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ مەملەكەت حاۋىپسىزدىگى زاڭى»، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ قىلمىستىق ىستەر زاڭى»، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ قىلمىستىق ىستەر ارىز - شاعىم زاڭى»، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ زاڭى» جانە «ٴدىني ىستەر ەرەجەسى» سياقتى زاڭدارعا، زاڭ ەرەجەلەرگە نەگىزدەلىپ، زاڭدا بەلگىلەنگەن ٴتارتىپ بويىنشا، «شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ ‹جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ زاڭىن› اتقارۋ ٴادىسى»، «شينجياڭ ۇيعۇر اۆتونوميالى رايونىنىڭ ۇشقىرلىقتى الاستاۋ ەرەجەسى» سىندى ەكى جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجەنى جاساپ جانە ولارعا وزگەرىس ەنگىزىپ، كەمەلدەندىرىپ، لاڭكەستىكتىڭ ۇلت ماسەلەسى ەمەس ەكەندىگىن، ٴدىني ماسەلە ٴتىپتى دە ەمەس ەكەندىگىن ايقىنداپ، لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ قىزمەتىن بەلگىلى ۇلتپەن، دىنمەن بايلانىستىرۋعا قاتاڭ تيىم سالىپ، ازاماتتاردىڭ ۇلتتىق سالت - سانا، ادەت - عۇرپىنا جانە ٴدىني سەنىم ەركىندىگىنە جاپپاي قۇرمەت ەتىپ، از ساندىلارعا زاڭ بويىنشا سوققى بەرۋ جانە ولاردى جازالاۋمەن بىرگە، كوپ ساندىلاردى ىنتىماقتاستىرۋعا، تاربيەلەۋگە، وزىنە تارتۋعا، قۇتقارۋعا شىنايى كەپىلدىك ەتتى. ايتاقتاۋمەن، ماجبۇرلەۋمەن، شىرعالاۋمەن لاڭكەستىك ارەكەتتەرىنە، ۇشقىرلىق ارەكەتتەرىنە قاتىناسقان نەمەسە لاڭكەستىك ارەكەتتەرىنە، ۇشقىرلىق ارەكەتتەرىنە قاتىناسقان جاعدايى جەڭىل، ٴالى قىلمىس قالىپتاستىرا قويماعان ادامداردى؛ ايتاقتاۋمەن، ماجبۇرلەۋمەن، شىرعالاۋمەن لاڭكەستىك ارەكەتتەرىنە، ۇشقىرلىق ارەكەتتەرىنە قاتىناسقان نەمەسە لاڭكەستىك ارەكەتتەرىنە، ۇشقىرلىق ارەكەتتەرىنە قاتىناسقان، رەال قاتەرلىلىگى بار، ٴالى ٴىس جۇزىندىك زالال زاردابىن تۋدىرماعان، سۋبيەكتيۆ حاۋىپى تەرەڭ ەمەس، قىلمىسىن تانىپ العان، قىلمىسىنا وكىنگەن، زاڭ بويىنشا قىلمىستىق جازا بەرۋ قاجەتسىز نەمەسە قىلمىستىق جازانى كەشىرۋگە بولاتىن، باۋلۋدى ٴوز ەركىمەن قابىلداعان ادامداردى؛ لاڭكەستىك ارەكەت قىلمىسى، ۇشقىرلىق قىلمىسى سەبەبىنەن قىلمىسى تۇراقتاندىرىلىپ، جازا بەرىلگەن، جازا مەرزىمى تولىپ قويا بەرىلۋدەن بۇرىن ٴالى دە قوعامدىق قاتەرلىلىگى بار دەپ باعالانىپ، حالىق سوتى مەكەمەسى زاڭ بويىنشا جازا مەرزىمى تولىپ قويا بەرىلگەننەن كەيىن ورنالاستىرىپ تاربيەلەۋ شەشىمىن جاساعان ادامداردى كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى تەگىن كاسىپتىك شەبەرلىككە تاربيەلەپ - باۋلىپ، ولاردىڭ مەملەكەت تانىمىن، ازامات تانىمىن، زاڭ - ٴتۇزىم تانىمىن كۇشەيتىپ، ٴتىل ارقىلى قارىم - قاتىناس جاساۋ قابىلەتى مەن جۇمىستانۋ شەبەرلىگىن جوعارىلاتىپ، ولاردىڭ لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقىرلىقتىڭ قۇرباندىعىنا اينالۋىنان ساقتانىپ، ازاماتتاردىڭ نەگىزگى ادامدىق ۇقىعىنىڭ زيانعا ۇشىراۋىن قامتاماسىز ەتتى. بۇل ادىستەر جۇڭگونىڭ نەگىزگى زاڭىنىڭ، زاڭدارىنىڭ رۋحىنا بۇكىلدەي ۇيلەسەدى، حالىقارالىق قوعامنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ پرينسيپىنە، ۇستانىمىنا ۇيلەسەدى.

زاڭ بويىنشا قۇرىلعان تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى مەكتەپ سيپاتىن العان، زاڭ، زاڭ ەرەجە بويىنشا زاڭدىلاندىرىپ، جۇيەلەندىرىپ، ادامىلاندىرىپ باسقارۋ جۇرگىزىپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ باس بوستاندىعى، ادامدىق ار - نامىسى، ۇلتتىق سالت - سانا، ادەت - عۇرپى، ٴوز ۇلت ٴتىلى - جازۋىن قولدانۋ، ٴدىني سەنىم ەركىندىگى سياقتى نەگىزگى ۇقىقتارىنا زاڭ بويىنشا تولىق قامتاماسىز ەتۋ نەگىزىندە، قاتاڭ جازالاۋ ەمەس، قايتا قۇتقارۋ، جەك كورۋ ەمەس، قايتا قامقورلىق جاساۋ تاسىلىمەن كومەكتەسۋ، تاربيەلەۋ جۇرگىزدى. تاربيەلەنۋشىلەردىڭ مەملەكەتتە ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ٴتىل - جازۋدى قولدانۋ ورەسىنىڭ جاپپاي تومەن بولۋ ماسەلەسىنە قاراتا، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ نەگىزگى زاڭى»، «جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسىنىڭ مەملەكەتتە ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ٴتىل - جازۋ زاڭى» سياقتى زاڭ، زاڭ ەرەجەلەرگە نەگىزدەلىپ، از ۇلتتاردىڭ ٴوز ۇلت ٴتىلى - جازۋىن قولدانۋ ۇقىعىنا قۇرمەت ەتۋ الدى شارتى استىندا، مەملەكەتتە ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ٴتىل - جازۋمەن باۋلۋ ورىستەتىپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ عىلىم، مادەنيەت بىلىمدەرىن ۇيرەنەتىن، باسقا ۇلت بۇقاراسىمەن اۋىس - كۇيىس جاسايتىن، وسى زامانعى ٴوندىرىس، تۇرمىسقا ۇيلەسەتىن ٴتىل قۇرالىنا يە بولۋىنا مۇمكىندىك جاسادى. ٴبىر مەملەكەتتىڭ ازاماتى رەتىندە، ٴوز ەلىنىڭ ٴبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ٴتىل - جازۋىن ۇيرەنۋ وزگەرمەس ەرەجە سىپەتتى ٴىس دەۋگە بولادى. تاربيەلەنۋشىلەردە جالپى بەتتىك زاڭمەن جونگە سالۋ تانىمى كەمشىل بولۋىنا قاراتا، زاڭدىق بىلىمدەر ساباعىن اشىپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ ازاماتتاردىڭ ۇقىق - بورىش تانىمىن كۇشەيتۋىنە، ۇقىقتان تەپە - تەڭ يگىلىكتەنۋ، ازاماتتىق بورىشتى تەپە - تەڭ اتقارۋ كوزقاراسىن ورناتۋىنا، مەملەكەتتىڭ نەگىزگى زاڭىنا، زاڭدارىنا سانالى تۇردە بويسۇنۋىنا مۇمكىندىك جاسادى. تاربيەلەنۋشىلەردە كاسىپتىك شەبەرلىك كەمشىل بولۋ، جۇمىستانۋى قيىن بولۋ ماسەلەسىنە قاراتا، كاسىپتىك شەبەرلىككە باۋلۋدى ورىستەتىپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ وقۋ تاۋىسقانىنان كەيىن 1 — 2 كاسىپتىك شەبەرلىكتى ٴبىرشاما جەتىك يگەرۋىنە شىنايى كەپىلدىك ەتتى. تاربيەلەنۋشىلەردىڭ تۇرلىشە دارەجەدە ٴدىني ۇشقىرلىقتىڭ ىقپالى مەن شەڭگەلدەۋىنە ۇشىراۋ ماسەلەسىنە قاراتا، تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى ٴدىني سەنىم ەركىندىگىنە تولىق قۇرمەت ەتۋ الدى شارتى استىندا، ۇشقىرلىقتى الاستاۋدى تۇتاس بارىسقا ساباقتاستىرىپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ لاڭكەستىكتىڭ، ٴدىني ۇشقىرلىقتىڭ سۇرقيا ٴمانى مەن اۋىر زالالىن ايقىن تانىپ، ولاردىڭ ىقپالى مەن شەڭگەلىنەن قۇتىلۋىنا مۇمكىندىك جاساۋعا قۇلشىندى. بۇل ادىستەر حالىقارامەن دە تۇتاستى، ادامدى نەگىز ەتىپ، جەر جاعدايىنا قاراي ىستەۋگە دە تاباندى بولدى. تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى قوس ٴتىل وقىتۋشىلارى، جەتەكشىلەر، شيپاگەرلەر مەن قامداۋ - قىزمەت وتەۋ، باسقارۋ قىزمەتكەرلەرى قاتارلىلاردى سەپتەپ، تاربيەلەنۋشىلەردىڭ قالىپتى ۇيرەنۋىن، تۇرمىسىن قامتاماسىز ەتتى. تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى تاربيەلەنۋشىلەردىڭ ٴار جاقتاعى رۋحاني مادەنيەت، تۇرمىس قاجەتىنە تولىق قۇرمەت ەتىپ، كىتاپ وقۋ بولمەسى، زاڭدىق اقىل - كەڭەس بولمەسى، پسيحولوگيالىق اقىل - كەڭەس بولمەسىن دايىندادى، بولمە ٴىشى - سىرتىندا دەنە تاربيە، مادەني قيمىل الاڭدارى بار، باي مازمۇندى مادەنيەت، دەنە تاربيە، كوڭىل اشۋ قيمىلدارى ۇنەمى وتكىزىلىپ، بارلىق تاربيەلەنۋشىلەر تۇگەلدەي قارتتاردى كۇتىمدەۋ، ەمدەلۋ سياقتى قوعامدىق قامسىزداندىرۋدان يگىلىكتەنىپ، جالپى حالىقتىڭ دەنساۋلىعىن تەگىن تەكسەرۋگە قاتىناستى.

تاربيەلەۋ - باۋلۋ قىزمەتىنىڭ ٴونىمدى ورىستەۋىنە ىلەسە، باسىم كوپ ساندىعى تاربيەلەنۋشىلەر باۋلۋ تالابىنا تولىپ ٴساتتى تۇردە وقۋ تاۋىستى. ۇيرەنۋ ارقىلى تاربيەلەنۋشىلەر ٴدىني ۇشقىرى يدەيانىڭ بۇعاۋىنان قۇتىلىپ شىعىپ، لاڭكەستىكتىڭ، ۇشقىرلىقتىڭ رۋحاني شەڭگەلدەۋىنەن بىرتىندەپ ارىلىپ، وسى زامانعى ٴبىلىم مەن ينفورماتسياعا يە بولاتىن قۇرالعا يە بولىپ، بەلگىلى قولدانىلمالى تەحنيكانى يگەرىپ، جۇمىستانۋ قابىلەتىن ازىرلەپ، تىنىش، ورنىقتى تۇرمىستى قايتادان وتكىزە باستادى. وقۋ تاۋىسقان تاربيەلەنۋشىلەردىڭ كەيبىرەۋى ٴوز ەركىمەن كاسىپورىندارعا كىرىپ جۇمىستاندى، كەيبىرەۋلەرى ٴوز كۇشىنە سۇيەنىپ شارۋاشىلىق قۇردى. قازىر شينجياڭدا ٴۇرتىس 36 اي بويى زورلىقتى كۇش، لاڭكەستىك دەلولارى (ۋقيعاسى) تۋىلمادى، ٴدىني ۇشقىرلىقتىڭ سىنالاپ كىرۋى ۇتىمدى تەجەلدى، قوعام ورنىقتى، ەكونوميكا دامىپ، ۇلتتار ىنتىماقتى، ٴدىن جاراسىمدى بولىپ، حالىقتىڭ تۇرمىسى تىنىش، بەرەكەلى بولىپ، ىستەر ۇزدىكسىز ىلگەرىلەپ، حالىق بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمى، باقىت سەزىمى، حاۋىپسىزدىك سەزىمى كورنەكتى كۇشەيدى.

بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى ادامدىق ۇقىق الاڭى كەڭەسىنىڭ 41 - كەزەكتى ٴماجىلىسى كەزىندە، كوپ ەل ۋاكىلدەرى شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جەتىستىكتەرى مەن لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ ناتيجەلەرىن بەلسەندى تۇراقتاندىردى. 10 - ايدىڭ 29 - كۇنى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمى جينالىسى 3 - كوميتەتىنىڭ قاتىستى ماجىلىسىندە، 54 مەملەكەت بىرگە ٴسوز سويلەپ، شينجياڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ جانە ۇشقىرلىقتى الاستاۋ شارالارىنىڭ ونىمدىلىگىن بەلسەندى باعالاپ، بۇل شارالار شينجياڭنىڭ حاۋىپسىزدىك جاعدايىنا بەت بۇرىس جاساپ، شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ نەگىزگى ادامدىق ۇقىعىن ٴونىمدى قامتاماسىز ەتتى دەپ اتاپ كورسەتتى. قاتىستى مەملەكەتتەردىڭ ادامدىق ۇقىق ماسەلەسىن ساياسيلاندىرىپ، وزگە ەلدەردى اتىن اتاپ جازعىرۋىنا جانە اشىق قىسىم تۇسىرۋىنە قارسى تۇرىپ، قاتىستى مەملەكەتتەردى جۇڭگونى قيسىنسىز جازعىرۋىن توقتاتۋعا ۇندەدى. 2018 - جىلدىڭ اياعىنان بەرى، 90نان استام مەملەكەت پەن وڭىردەن 1000نان استام ادام تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعىنا كەلىپ سول جەردىڭ ٴوزىن ارالادى، كوردى، ەل ٴىشى - سىرتىنداعى اقپارات قۇرالدارى شىنايى جاعدايدى جابال حابارلادى. اڭعارلى ازاماتتار مىنالاردى ٴبىلدىردى: شينجياڭنىڭ تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ لاڭكەستىككە ساقتانۋ سياساتى سوققى بەرۋ، نەگىزگى ادامدىق ۇقىقتى قورعاۋ باستى ماقساتى مەن پرينسيپىنە بۇكىلدەي ۇيلەسەدى، تولىق تۇراقتاندىرۋعا جانە ۇيرەنۋگە، ۇلگى الۋعا تاتىيدى.

جاقىندا ٴبىر مەزگىل ۋاقىتتان بەرى، حالىقارادا ٴىشىنارا ادامدار يدەولوگيادا سىڭار جاقتى كوزقاراس پەن پاسىق ماقساتتا "قوس ولشەم" قولدانىپ، "تاڭداۋ سيپاتتى كورمەستىك"كە سالىنىپ، اق پەن قارانى شاتاستىرىپ، شىندىقتى بۇرمالاپ، ەشقانداي نەگىزسىز، شىندىقتان الشاقتاعان قاتە ٴسوز پىكىر جارىيالاپ، شينجياڭنىڭ تاربيەلەۋ - باۋلۋ ورتالىعىنىڭ اتىنا داق كەلتىرىپ، شينجياڭنىڭ لاڭكەستىككە قارسى تۇرۋ، ۇشقىرلىقتى الاستاۋ جولىندا جاساعان وراسان زور قۇلشىنىسىن تەرىستەۋگە، شينجياڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جولىندا قول جەتكىزگەن وراسان زور جەتىستىكتەرىن تەرىستەۋگە ۇرىندى. بۇعان شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالىق بۇقاراسى مۇلدە جول قويمايدى، وعان باتىل قارسى تۇرادى. بۇل ادامداردىڭ ٴسوز - ارەكەتتەرى، حالىقارالىق جوسىن مەن ادامزاتتىڭ ار - ۇجدانىنا اۋىر قايشىلىق جاساپ، بارلىق ىزگى جانە تۋراشىل ادامداردىڭ جيرەنىشىن قوزعاپ، دۇنيە جۇزىنە ولاردىڭ قوس ولشەمى مەن كولگىرسىگەن كەيىپ - كەسپىرلەرىن تاعى ٴبىر رەت ايقىن كورسەتتى. شينجياڭنىڭ ىستەرى جاقسى ىستەلدى مە، ىستەلمەدى مە دەگەندە، باسقالاردىڭ ايتقانى ەسەپ ەمەس، قايتا شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ ٴوز ايتقانى ەسەپ، شينجياڭنىڭ ورنىقتى دا تىنىش رەالدىعىنىڭ ايتقانى ەسەپ. ٴبىز بۇل ادامداردىڭ ٴتۇستى كوزىلدىرىكتى الىپ تاستاۋىن، كولگىرسىگەن بەت - بەينەسىن دوعارىپ، ەندىگارى "شىعىس تۇركستانشىل" زورلىقتى كۇش، لاڭكەس، بولشەكتەۋشى كۇشتەردىڭ باسقالاقسى مەن جانداياشى بولماۋىن، وسەكتەن پايدالانىپ شينجياڭعا قارا جاعۋدى، شابۋىل جاساۋدى دەرەۋ توقتاتۋىن قاتاڭ تالاپ ەتەمىز.

جۇڭحۋا حالىق رەسپۋبليكاسى قۇرىلعان 70 جىلدان بەرى، شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقى ىنتىماقتاسا كۇرەس جاساۋ، كورىكتى مەكەندى بىرگە قۇرۋ بارىسىندا، تەپە - تەڭ، ىنتىماقتى، ٴوزارا قارايلاسىمدى، جاراسىمدى سوتسياليستىك ۇلت قاتىناسىن جانە ٴوزارا قۇرمەتتەيتىن، بەرەكە - بىرلىكتە بولاتىن ٴدىن قاتىناسىن بەكەمدەدى جانە دامىتتى. قازىر شينجياڭنىڭ ەكونوميكاسى ۇزدىكسىز دامىپ، قوعام جاراسىمدى، ورنىقتى بولىپ، حالىق تۇرمىسى ۇزدىكسىز جاقسارىپ، ٴار ۇلت حالقى انارداي ٴدانىندەي تىعىز ۇيىستى، بۇل تاريحتاعى ەڭ تاماشا گۇلدەنۋ، دامۋ مەزگىلى. ٴبىز ٴارقانداي كۇشتىڭ شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانىدى تىنىشتىعىنا كەدەرگى بولا المايتىنىنا، ٴارقانداي كۇشتىڭ كورىكتى شينجياڭنىڭ العا ىلگەرىلەۋ قادامىن توسا المايتىندىعىنا كامىل سەنەمىز!

(باسى 1 - بەتتە)

"كورىنىس تۇيىندەرىندەگى تورابى سيگنالى دا كۇشەيىپتى، ٴارقانداي ۋاقىتتا، ٴارقانداي جەردە كوركەم كورىنىستەردى سۋرەتكە ٴتۇسىرىپ دوستار شەڭبەرىنە جولداۋعا بولادى ەكەن"، - دەدى ۋ سىمياۋ.

112 ساياحات دارەتحاناسى، 54 ساياحات حالىقتىق تۇسەلحاناسى قۇرىلىسى مىندەتتى ورىندالدى، ورىندالۋ مولشەرى 100%كە جەتتى... نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە بارىسىندا بايىنعولىن موڭعول اۆتونوميالى وبلىسى ساياحاتتى دامىتۋ جاعىندا بايقالعان ماسەلەلەر جونىندە مىندەتتى شايقاس جۇرگىزۋ كەستەسىن جانە نىسانالى كۇشىنەن قالدىرۋ قىزمەت مەحانيزمىن بەلگىلەپ، "كوركەم بولۋ، قولدانىلمالى بولۋ" پرينسيپىنە ساي، ساياحات دارەتحانالارى، ساياحات حالىقتىق تۇسەلحانالار قۇرىلىسى تەبىنىن ارتتىردى. سونىمەن بىرگە، سالۋدى جوسپارلاعان 4 اۆتوموبيل توقتاتۋ الاڭى نىسانىنىڭ ۇشەۋىن ٴبىتىردى، حابار - بايلانىس نەگىزدىك پۋنكتتەرى نىسانىنان بەسەۋىن سالدى، جاڭادان 4 ماي قۇيۋ پۋنكتىن سالۋدى جوسپارعا الدى. بايىنعولىن وبلىستىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى قاتىناس ساقشى تارماق اترەتى حاۋىپسىزدىك باقىلاۋ، قاتىناس - تاسىمال، ساياحات سياقتى تاراۋلارمەن بىرلەسىپ، باسقارۋ وڭىرىندەگى كورىنىس تۇيىندەرىنىڭ ماڭىنداعى جولداردا كومەسكى قاتەرلەردى تەكسەرىپ انىقتاپ رەتتەپ - وڭاپ، جول قاتىناس نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىستارىن كەمەلدەندىرىپ، جول قاتىناس شارت - جاعدايىن جاقسارتتى.

■ ساياحات ماركاسىن جاراتىپ، دەڭگەيىن ٴوسىرىپ، دارەجەسىن جوعارىلاتتى

نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە ورىستەتىلگەنەن بەرى، التاي ايماعى اۆتونوميالى رايون دارەجەلى تۇتاس وڭىرلىك ساياحاتتان ۇلگى كورسەتۋ ٴوڭىرىن قۇرۋدى تۇتقا ەتىپ، "ۇيرەنۋ" مەن "تۇزەتۋ"دى باستان - اياق دايەكتىلەندىرىپ، ساياحات ماركاسىن بەلسەنە جاراتىپ، كورىنىس وڭىرىندەگى بۇقارانى يگىلىككە كەنەلتىپ، سىرتتان كەلگەن ساياحاتشىلاردى رازى ەتىپ، وسى ٴوڭىردىڭ ساياحات كاسىبىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن ىلگەرىلەتتى.

التاي ايماعى نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەدە بايقالعان ساياحات كاسىبىن دامىتۋدا جاڭالىق اشۋدىڭ جەتەرسىز بولۋى، قامداۋ جاعىنداعى قۇرىلىمدىق رەتتەۋدىڭ جەتكىلىكتى بولماۋى سياقتى ماسەلەلەرگە مەڭزەپ، ٴىس جۇزىندىكپەن ۇشتاستىرىپ، قايتا - قايتا تالقى جۇرگىزۋ ارقىلى "التاي ايماعى ساياحات كاسىبىنىڭ قامداۋ جاعىنداعى قۇرىلىمدىق سيپاتتى جالپىلىق رەفورما سىناق ٴتۇيىنى جوباسىن" جاساپ، كاسىپ جۇيەسىن ورناتۋ سياقتى 6 جاقتاعى مىندەتتى تۇراقتاندىرىپ، 4 ماۋسىم ساياحاتىنىڭ بىركەلكى دامۋىن جەبەدى ٴارى وسى نەگىزدە قىسقى ساياحات نىساندارىن ۇزدىكسىز ارتتىرىپ، ٴوز جەرىنىڭ مادەنيەت بايلىعى باسىمدىعىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، التاي ايماعىنىڭ قار - مۇز ساياحات بايلىعىن ويداعىداي پايدالانىپ، ساياحاتشىلارعا مازمۇنى باي، مادەنيەت رايى قويۋ قىسقى ساياحات ونىمدەرىن ازىرلەدى.

"اۆتونوميالى رايون دارەجەلى تۇتاس وڭىرلىك ساياحاتتان ۇلگى كورسەتۋ ٴوڭىرى سىندى وسى ماركانىڭ دەڭگەيى تۇتەنشە جوعارى. ٴبىز جۇيە قۇرۋ تالابىنا ساي، 'ساياحات+' دى ىشكەرىلەي تەرەڭدەتىپ، التايدى اۆتونوميالى رايون دارەجەلى تۇتاس وڭىرلىك ساياحاتتان ۇلگى كورسەتۋ ٴوڭىرى ەتىپ قۇرامىز"، - دەدى التاي ايماقتىق مادەنيەت - دەنە تاربيە، راديو - تەلەۆيزيا جانە ساياحات مەكەمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ ورىنباسار شۋجيى، مەكەمە باستىعى ليۋ كىچۋان.

اۆتونوميالى رايون تۇراقتاندىرعان بۇكىل شينجياڭ بويىنشا ەڭ تاڭداۋلى ساۋدا ساياحات ٴوڭىرىن قۇرۋ ورنىنا ساي، قارامايلى قالاسى نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەدە ماسەلەنى باعدار ەتۋگە تاباندى بولىپ، ساياحات ونىمدەرى جالاڭ بولۋ، شينجياڭ ەرەكشەلىگى كورنەكتى بولماۋ سياقتى ماسەلەلەردى ارقاۋ ەتىپ، ٴىس جۇزىندىكپەن ۇشتاستىرىپ، "جاپان دالا ساياحاتى. جاڭاشا قالا" سىندى قالا ماركاسىن جاراتىپ، ساياحات تاۋارلارىنىڭ كاسىپ سالالانا، بازارلانا، تاۋارلانا دامۋىن جەدەلدەتتى.

قازىر قارامايلى قالاسىندا كۆارتستى تاس، سەلەندى قۇم شاۋگىم، تەمىر شاۋگىم سياقتى 10نان استام تۇردەگى قالا ەرەكشەلىگىندەگى مادەنيەتتە جاڭالىق اشۋ ونىمدەرىن قامتىعان 6 ۇلكەن ٴتۇر بويىنشا 100دەن استام تىزبەكتى ساياحات تاۋارى بار. مادەنيەتتە جاڭالىق اشاتىن كاسىپورىنداردىڭ فورماسى الۋان ٴتۇرلى ساياحات تاۋارلارىن ساتۋ تورى مەن تۇعىرىن جاراتۋىنا كومەكتەسۋدەن سىرت، قارامايلى قالاسى كاسىپورىنداردىڭ "شينجياڭ تارتۋىن" ٴوتىنىش ەتۋىنە كومەكتەسۋ، شينجياڭ ساياحات تاۋارلارى ماركاسىن جاراتۋ قىزمەت تەبىنىن دە ارتتىرىپ، قارامايلى ەرەكشەلىگىنە يە تاۋارلاردىڭ اناعۇرلىم كەڭ بازارعا بەت الۋىنا مۇمكىندىك جاسادى.

■ دامۋ مەحانيزمىن كەمەلدەندىرىپ، مادەنيەت پەن ساياحاتتىڭ توعىسۋىن ىلگەرىلەتتى

نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە بارىسىندا، قاشقار ايماعى كورنەكتى ماسەلەلەردى قاتاڭ قاداعالاپ، نىساناعا دالمە - ٴدال كۇش شىعارىپ، تۇتاس وڭىرلىك ساياحات بويىنشا الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋدى كەمەلدەندىرىپ، مادەنيەت پەن ساياحاتتىڭ تەرەڭدەي توعىسۋىن ىلگەرىلەتىپ، تۇتاس وڭىرلىك ساياحات كاسىبىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن جۇزەگە اسىرۋدى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتتى.

ساياحاتشىلاردى ٴتىپتى دە ويداعىداي ات سالىسىپ، ٴوزارا ىقپال جاساپ، جەرگىلىكتى مادەنيەتتى سەزىندىرۋ ٴۇشىن، قاشقار بايىرعى قالاسىن تۇندە جارقىتاندىردى. "جارقىتاندىرۋ ينجەنەرياسى باستالعاننان كەيىن بايىرعى قالانى كەشتە ارالاۋ جۇرتتى باۋرايتىن نىسانعا اينالدى، ٴبىز دە ٴتۇسىندىرۋشىنىڭ قىزمەت وتەۋ ۋاقىتىن ۇزارتتىق، ٴار كۇنى كەشتە ٴتۇسىندىرۋشى قىزمەتكەر قىزمەت ورنىندا بولىپ، ساياحاتشىلارعا قىزمەت وتەيدى"، - دەدى قاشقار بايىرعى قالاسى كورىنىس ٴوڭىرىن باسقارۋ كوميتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى ٴادىل ٴابدىقادىر.

ۇعىسۋعا قاراعاندا، ساياحات پەن مادەنيەتتىڭ ٴوزارا توعىسۋىنا ىلەسە، قازىر قاشقار بايىرعى قالاسىندا كاسىپتە جاڭالىق اشقان ساۋدا دۇكەندەرى 4700دەن اسىپ، ساياحات كاسىبىنىڭ باستاماشىلدىق ەتۋ رولى كورنەكتى جوعارىلاعان.

نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە بارىسىندا بايقالعان ساياحات، مادەنيەت كاسىبىنىڭ توعىسپالى دامۋىنا اسەر ەتەتىن كورنەكتى ماسەلەلەرگە مەڭزەپ، تۇرپان قالاسىنداعى مادەنيەت، ساياحات تاراۋلارى تۇتاس وڭىرلىك ساياحاتتى دامىتۋدى ەكونوميكانىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن ىلگەرىلەتۋدىڭ جاڭا موتورى ەتىپ، مادەنيەت پەن ساياحات كاسىبىنىڭ توعىسا دامۋىنىڭ جاڭا قوزعاۋشى قۋاتىن جەبەدى.

تۇرپان قالالىق مادەنيەت - دەنە تاربيە جانە ساياحات مەكەمەسىنىڭ كاسىپ جوبالاۋ ٴبولىمىنىڭ جاۋاپتىسى چىن شيڭفا تانىستىرىپ بىلاي دەدى: تۇرپان قالاسى مادەنيەت پەن ساياحات توعىسقان جوعارى دەڭگەيلى جوبانى، ٴتۇزىم قۇرىلىسىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، «تۇرپان قالاسىنىڭ مادەنيەت جانە ساياحات "14 - بەسجىلدىق" دامۋ جوباسىن» باستاپ جاساۋ ارقىلى «تۇرپان قالاسىنداعى حالىقتىق تۇسەلحانالاردى باسقارۋ ٴادىسىن (سىناق رەتىندە اتقارىلادى)» بەلگىلەپ، ساياحات حالىقتىق تۇسەلحانانى، حالىقتىق نەگىزگى تاقىرىپتىق مۇراجاي سىندى مادەنيەت پەن ساياحاتتىڭ توعىسقان جاڭا دانەكەرلەرىن قالىپتاستىرىپ، "مۇراجايداعى تاڭعاجايىپ كەش" سياقتى مادەنيەت پەن ساياحات توعىسقان جاڭا ونىمدەرىن جاراتىپ، مادەنيەت ارقىلى شينجياڭعا ٴنار بەرۋ، ساياحات ارقىلى شينجياڭدى گۇلدەندىرۋ قىزمەتىن بىرلەسىپ ىلگەرىلەتتى.

(تىلشىلەرىمىز جاڭ يۇنمەي، شيا چيڭ، ەرىكتى تىلشىلەر ليۋ ۋنحۋا، دۇڭ شىجۇي، لي يافىڭ، ساي شياۋچيڭ، حۋاڭ رۇي جازعان)

اۋەلگى ماقساتتى، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ ورەسىن جاپپاي جوعارىلاتايىق

(باسى 1 - بەتتە)

ماجىلىستە مىنالار باسا دارىپتەلدى: شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ شەشىمدەرىن، ورنالاستىرۋلارىن ىشكەرىلەي ۇيرەنىپ، دايەكتىلەندىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭدى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن دايەكتىلەندىرۋدى، تياناقتاندىرۋدى مىقتاپ ارقاۋ ەتىپ، نازاردى قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانىدى تىنىشتىق باس نىساناسىنا شوعىرلاندىرىپ، شينجياڭدى زاڭ بويىنشا جونگە سالۋعا تاباندى بولىپ، رايونىمىزدىڭ 40 جىلدىق زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىن قورىتىندىلاۋدى جاڭا باستاما ەتىپ، اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاي، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاپ، رۋحتى سەرپىلتىپ، جاۋاپكەرشىلىك ارقالاپ، ىسكەرلىك كورسەتىپ، جاڭا داۋىردەگى جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ داۋىرمەن بىرگە العا باسۋىن، جاڭالىق اشا دامۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك.

ماجىلىستە مىنالار اتاپ كورسەتىلدى: پارتكوم باسشىلىق ەتەتىن، حالىق قۇرىلتايى جەتەكشىلىك ەتەتىن، ۇكىمەت سۇيەنىش بولاتىن، ٴار جاق اتسالىساتىن زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەت جاعدايىن كەمەلدەندىرىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ تۇلعالىق بىرىككەن كۇشىن قالىپتاستىرىپ، وڭىرلەردىڭ سايكەسىپ زاڭ ەرەجە شىعارۋىن كۇشەيتىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ مەحانيزمى مەن ٴتارتىپتەرىن ۇزدىكسىز رەتتەپ، كەمەلدەندىرىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ ٴتيىمدى دە تىڭعىلىقتى، اينالىمىنىڭ ٴتىپتى دە جوعارى ٴونىمدى بولۋىن ىلگەرىلەتۋ كەرەك. زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىن قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايانىدى تىنىشتىق باس نىساناسىن مىقتاپ ارقاۋ ەتە وتىرىپ جوسپارلاپ، ورىستەتىپ، ىلگەرىلەتىپ، باس نىساناعا ىسكە اسىرۋدى زاڭ ەرەجە شىعارۋدىڭ ساپاسى مەن ٴونىمدىلىگىن تارازىلاۋدىڭ باستى ولشەمى ەتىپ، رايونىمىزدىڭ زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ ورەسىن جاپپاي جوعارىلاتۋ كەرەك.

ماجىلىستە مىنالار اتاپ كورسەتىلدى: رايونىمىزدىڭ جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىندە لاڭكەستىككە قارسى تۇرىپ، ورنىقتىلىقتى قورعاۋ، جوعارى ساپالى دامۋ، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋ، ۇلت، ٴدىن سياقتى ماڭىزدى سالالاردا زاڭ ەرەجە شىعارۋدى كۇشەيتۋ؛ زاڭ ەرەجە شىعارۋ ساپاسىن جوعارىلاتۋدى باستان - اياق زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ تەتىگى ەتىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋدىڭ باعىتتاماللىعىن، ٴدال ساتىندە بولۋىن، جۇيەلىلىگىن، اتقارۋعا ىڭعايلىلىعىن يكەمدىلىگىن كۇشەيتىپ، عىلىمي زاڭ ەرەجە شىعارۋعا، دەموكراتيالى زاڭ ەرەجە شىعارۋعا، زاڭ بويىنشا زاڭ ەرەجە شىعارۋعا تاباندى بولىپ، جاسالعان زاڭ - بەلگىلەمەلەردىڭ پارتيانىڭ دارىپتەمەسىن بەينەلەيتىن، نەگىزگى زاڭنىڭ زاڭ رۋحىنا ۇيلەسەتىن، حالىقتىڭ ەرىك - جىگەرىن اڭگىس ەتەتىن، حالىقتىڭ قولداۋىنا يە بولاتىن ەتىپ، كەمەلدى زاڭ ارقىلى شەبەرلىكپەن جونگە سالۋدى قامتاماسىز ەتۋ؛ ەستەلىككە الىپ تەكسەرۋ ٴتۇزىمى مەن قابىلەت قۇرىلىسىن كۇشەيتىپ، ەستەلىككە الىپ تەكسەرۋ قىزمەتى مەحانيزمىن اقاۋسىزداندىرىپ، ەستەلىككە الىپ تەكسەرۋ قىزمەت احۋالىنان مالىمەت بەرۋ ٴتۇزىمىن تياناقتاندىرىپ، ەستەلىككە الىپ تەكسەرۋ قىزمەتىنىڭ ورەسىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتۋ؛ زاڭ، زاڭ - بەلگىلەمەلەردى اتقارۋدى جانە ۇگىتتەۋدى ىلگەرىلەتىپ، زاڭ اتقارۋدى تەكسەرۋدى كۇشەيتىپ، زاڭ - ٴتۇزىمنىڭ بۇلجىماس تەجەۋ رولىن ساۋلەلەندىرىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتى مەن زاڭدى جالپىلاستىرۋ قىزمەتىن ورگانيكالىق ۇشتاستىرىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ بارىسىن نەگىزگى زاڭدى، زاڭداردى ۇگىتتەۋدىڭ، جالپىلاستىرۋدىڭ، زاڭمەن جونگە سالۋ رۋحىن ساۋلەلەندىرۋدىڭ بارىسىنا اينالدىرۋ؛ زاڭ ەرەجە شىعارۋدى سارابتاۋدى كۇشەيتىپ، قوعام بارىنشا نازار اۋداراتىن، بەلگىلى تالاس - تارتىس ورىن تەۋىپ وتىرعان زاڭ ەرەجە شىعارۋ نىساندارىنا زاڭ ەرەجە شىعارۋدان ىلگەرى ساراپتاۋ جۇرگىزىپ، زاڭ - بەلگىلەمە ٴبىر مەزگىل اتقارىلعاننان كەيىنگى ٴىس جۇزىندىك ونىمدىلىگى، قوعامدىق ونىمدىلىگى جونىندە زاڭ ەرەجە شىعارۋدان كەيىنگى ساراپتاۋ جۇرگىزۋ كەرەك.

ماجىلىستە مىنالار تالاپ ەتىلدى: جاڭا داۋىردەگى زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتىنىڭ قاجەتىنە ۇيلەسىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتى دارىندىلارىنىڭ ەسەيۋ زاڭدىلىعىنا ساي، پارتيانىڭ ساياسي قۇرىلىسىن ٴبىر تۇتاس باسشىلىققا الىپ، زاڭ ەرەجە شىعارۋ دارىندىلار قوسىنىنىڭ كاسىپتىك ٴمورال دەڭگەيى مەن كاسىپتىك قىزمەت قابىلەتىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، سەنىمى بەرىك، ساياسيدا قاتاڭ، جاۋاپكەرشىلىككە كۇشتى، قابىلەتى مىعىم، ستيلى قاتال زاڭ ەرەجە شىعارۋ قىزمەتى قوسىنىن قۇلشىنا قۇرىپ شىعۋ كەرەك.

اۆتونوميالى رايوندىق حالىق قۇرىلتايى تۇراقتى كوميتەتىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىلەرى جۇ حايلۇن، لي شۇەجۇن، ۋاڭ يۇڭمىڭ، ٴمۇتاللىپ قاسىم، دۇڭ شينگۋاڭ، كۇلشات ٴابدىقادىر، مانەن زەينەل، سۇ يۋە ماجىلىسكە قاتىناستى.

شينجياڭ گازەتى http://kazakh.xjdaily.com